

Probleme militare și diplomatice în relațiile româno-elvețiene (ianuarie-februarie 1971)

Lt-col. (r.) Dr. PETRE OPRİȘ

La reuniunea din 8 februarie 1971, membrii Prezidiului Permanent al Comitetului Central al Partidului Comunist Român au analizat un articol și un document militar elvețian mai puțin obișnuite, ambele fiind publicate de Henri Trüb la Geneva, la 16 ianuarie 1971.¹ Redactorul-șef al revistei săptămânale „Voix Ouvrière”², editată de Partidul Muncii din Elveția, își intitulase articolul astfel: „Provocarea imbecilă a unui colonel – teoriile din «Cărticica roșie» aplicate la manevrele armatei elvețiene”³.

Agenția română de presă „AGERPRES” a tradus articolul respectiv pentru informarea autorităților comuniste de la București și a explicat în titlul buletinului său informativ faptul că „Partidul Muncii [din Elveția – nota P. Opreș] protestează împotriva desemnării României ca eventual agresor împotriva Elveției”⁴.

În studiul nostru ne-am propus să prezentăm situația militară în care se afla România în anii '60 și mai multe detalii despre rolul pe care îl avea România în cadrul Organizației Tratatului de la Varșovia pe Teatrul de Acțiuni Militare de Sud-Vest al alianței respective. Totodată, analizăm pe larg greșelile lui Henri Trüb din articolul său și pozițiile diplomatice ale României și Elveției – state care nu au o graniță comună, distanța dintre frontierele cele mai apropiate ale acestora fiind de circa 1100 km (pe șosea).

Pentru a atinge aceste scopuri, am utilizat mai multe documente românești din Arhivele Naționale Istorice Centrale și Arhivele Militare Naționale Române, baza de date digitale a Arhivelor Federale Elvețiene, site-ul Centrului pentru Studii de Securitate din cadrul Institutului Federal de Tehnologie din Zürich, câteva cărți, reviste, articole și informații aflate pe site-ul Partidului Muncii din Elveția.

¹ Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare: A.N.I.C.), *fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie*, dosar nr. 8/1971, f. 3; 8. Versiunea în limba engleză a acestui studiu a fost publicată în „Studia Politica Germanica”, 1-2 (6-7)/2017, Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych, Uniwersytet Warszawski, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa, p. 55-68.

² André Rauber, *Décès de notre camarade Armand Magnin*, în „Parti du Travail” (Geneva), luni 3 octombrie 2011, <http://www.pdt-ge.org/?Deces-de-notre-camarade-Armand> (accesat la 14.01.2018).

³ A.N.I.C., *fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie*, dosar nr. 8/1971, f. 209.

⁴ *Ibidem*.

Jocuri de război ale Organizației Tratatului de la Varșovia (1964-1965)

Deși nu există o formulă perfectă pentru a evalua eficacitatea utilizării probabile a forțelor Organizației Tratatului de la Varșovia împotriva grupurilor de armate ale NATO din Europa în anii 1960, sunt o serie de factori care ar trebui luați în considerare.

Pentru a se înțelege modul de cooperare militară în Organizația Tratatului de la Varșovia și cum puteau ajunge unitățile militare române și elvețiene într-un contact direct vom utiliza două documente militare românești din februarie 1964 și mai 1965, mărturia generalului colonel Ion Tutoveanu (șeful Marelui Stat Major român, 26 aprilie 1954 – 15 iunie 1965) și un document militar ungar din luna mai 1965.

La 1 februarie 1964, generalul de armată Leontin Sălăjan (ministru al Forțelor Armate) a întocmit un raport privind jocul ungar de război „Citadela”, pe hartă (pe un eșalon), care s-a desfășurat la Budapesta în perioada 24-28 ianuarie 1964 și a avut următoarea temă: „Operația ofensivă a Frontului pe teatrul de acțiuni militare de Sud-Vest în perioada inițială a războiului”⁵.

Jocul de război a fost condus de generalul colonel Lajos Czinege (ministrul ungar al Apărării) și mareșalul Andrei A. Greciko a asistat la acesta împreună cu o grupă de generali și ofițeri din Comandamentul Forțelor Armate Unite ale Organizației Tratatului de la Varșovia. În corpul de conducere al aplicației militare s-au aflat generalul colonel C.I. Provalov (comandant al Grupului de Trupe de Sud sovietic, care staționa în Ungaria)⁶, generali și ofițeri din Ministerul ungar al Apărării și Grupul de Trupe de Sud, precum și trei ofițeri români. Organele de execuție au fost compuse din grupe operative din cadrul comandamentelor Armatei 5 Ungare, Corpului 28 Armată sovietic și Armatei 3 Române (27 de ofițeri pentru nivelul Armate și 18 ofițeri pentru nivelul Corp de Armată).⁷ Arbitrii jocului de război au fost ofițeri sovietici din comandamentul Grupului de Trupe de Sud, la care s-au adăugat, la comandamentele de armată, unul sau doi ofițeri unguri și români – ca ajutoari ai arbitrilor principal, în funcție de situația tactică jucată.⁸

Potrivit scenariului aplicației, Grupul de Armate de Sud și Grupul de Armate Centru ale NATO (alcătuite din unități italiene, austriece, vest-germane, franceze și americane) traversau Austria neutră (sub acoperirea forțelor austriece aflate la nord de Viena și est de Graz) și pătrundeau în Ungaria și Cehoslovacia înainte de a fi forțate să se retragă din cauza mării contraofensive a unităților Organizației Tratatului de la Varșovia, declanșate pe teritoriile Ungariei și Cehoslovaciei.⁹

Forțele sovietice și cehoslovace reușeau să creeze Frontul 3 Vest (un Grup de Armate, potrivit doctrinei NATO) pe teritoriul cehoslovac. Concomitent, Armata 5 Ungară, Corpul 28 Armată sovietic și Armata 3 Română se concentrau și atingeau nivelul de luptă în cadrul Frontului de Sud-Vest pentru a trece la ofensivă spre Innsbruck (Austria) și Udine (Italia) – pe direcțiile operative austriacă, respectiv nord italiană.¹⁰

Aflată în al doilea eșalon de luptă al Frontului de Sud-Vest, Armata 3 Română trebuia să își desfășoare unitățile din compunere pe teritoriul ungar și să traverseze

⁵ Arhivele Militare Naționale Române (în continuare: A.M.N.R.), *fond D*, dosar V/2, volumul 3b, f. 149; Horváth Miklós, Kovács Vilmos, *Magyarország az atomháború árnyékában* [Ungaria în umbra războiului nuclear], Zrínyi Kiadó, Budapest 2016, p. 372.

⁶ În acel moment, generalul colonel C.I. Provalov îndeplinea funcția de locțiitor al ministrului Apărării al R.P. Ungare.

⁷ În acel moment, generalul-locotenent Sterian Țircă era comandantul Armatei 3, în timp ce generalul-maior Lepădat Militaru era șef de stat major al acelei mari unități. Ambii generali au participat la aplicația desfășurată în Ungaria, în ianuarie 1964. Ulterior, generalul Militaru și-a schimbat prenumele (din „Lepădat” în „Nicolae”).

⁸ A.M.N.R., *fond D*, dosar V/2, volumul 3b, f. 149.

⁹ *Ibidem*, f. 150.

¹⁰ *Ibidem*, f. 151.

Ungaria și Austria într-un marș combinat de peste 600 km, deplasându-se atât pe calea ferată, cât și pe șosele cu regimentele și diviziile sale. Armata 3 Română urma să ia contact nemijlocit și să lupte împotriva forțelor NATO aflate pe direcțiile operative austriacă sau nord italiană după 4-6 zile de la declanșarea operațiunilor militare¹¹ și trebuia să creeze condițiile pentru dezvoltarea ofensivei Frontului de Sud-Vest spre estul Câmpiei Lombarde, în scopul eliminării Italiei din război.

Datorită unei reușite ipotetice a acțiunilor de luptă desfășurate la frontiera ungaro-austriacă de marile unități ale Organizației Tratatului de la Varșovia, în scenariul aplicației s-a considerat că Armata 3 Română a intrat în luptă pe direcția nord italiană încă din a doua zi de război.

În toate documentele aplicației (inclusiv hărțile de lucru), Armata 3 Română a fost denumită „Armata 12” și aceasta trebuia să înainteze prin estul Câmpiei Lombarde în a doua zi de război, pe fondul succesului pe care l-ar fi înregistrat unitățile sovietice, ungare și cehoslovace în luptele anterioare. Pentru desfășurarea operațiunilor ofensive din a doua parte a scenariului, Armata 3 Română stabilea o cooperare strânsă cu Armata 5 Ungară pe direcția operativă nord italiană.

În exercițiu s-a prevăzut ca Fronturile Organizației Tratatului de la Varșovia să aibă la dispoziție arme nucleare și ofensiva forțelor principale ale acestora avea loc după câteva lovituri nucleare executate împotriva Grupului de Armate de Sud și Grupului de Armate Centru ale NATO.

Al doilea document militar românesc se referă la desfășurarea pe teritoriul României, în perioada 20-27 mai 1965, a manevrelor militare cu următoarea temă: „Organizarea și planificarea operației ofensive de către Front (armata de arme întrunite și corpul aerian), concomitent cu executarea contraloviturilor de Armată și Front și ducerea acțiunilor de luptă fără întrebuintarea armelor de nimicire în masă și cu întrebuintarea acestora (în cazul în care inamicul le va folosi)”. Concepția aplicației era românească pentru prima dată de la înființarea Organizației Tratatului de la Varșovia și unitățile române acționau în mod unitar, sub conducerea unui comandament de front propriu (Frontul 3 Vest).

Potrivit concepției românești, forțele NATO treceau prin Iugoslavia și Austria pentru a ataca Ungaria și România. În acel plan se asumau ca evenimente firești încălcarea teritoriului Iugoslaviei comuniste, nealiniate și nerespectarea neutralității austriece, mai întâi de către Grupurile de Armate ale NATO, apoi de către trupele sovietice, române și ungare. În scenariu, Grupul de Armate „Tisa” al NATO¹² ajungea la Dunăre și, după crearea unui cap de pod la est de fluviu, reușea să pătrundă pe teritoriul României pe un front de 450 kilometri fără să utilizeze armele de nimicire în masă. În situația respectivă, Frontul 3 Vest urma să se mobilizeze și să declanșeze o mare ofensivă pentru nimicirea Grupului de Armate „Tisa” al NATO și a rezervelor sale din adâncime, apoi își extindea acțiunile de luptă spre granițele cu Ungaria și Iugoslavia.¹³ În timpul contraofensivei românești, Grupului de Armate „Tisa” urma să lanseze câteva atacuri cu arme de

¹¹ *Ibidem.*

¹² Tisa este un râu principal care izvorăște din Carpații Păduroși (Ucraina), curge spre Vest și, pe o porțiune a sa, constituie granița dintre Ucraina și România, ajunge în Ungaria (unde se întoarce spre Sud) și se varsă în Dunăre în Serbia (lângă Belgrad).

¹³ General Ion Tutoveanu, *În 1954 am fost martor la o explozie atomică sovietică*, în „Dosarele Istoriei”, nr. 10 (74)/2002, p. 38.

distrugere în masă, iar comandantul Frontului 3 Vest ordona declanșarea pe 24 mai 1965 a unor contraatacuri cu arme similare.¹⁴

La 26 mai 1965, Frontul 1 Sud (alcătuit din mari unități sovietice și ungare), împreună Fronturile 2 și 3 Vest, acționau cu principalele forțe în direcția fluviului Dunărea, apoi își desfășurau ofensiva la nordul și sudul Lacului Balaton până la 4 iunie 1965. Ulterior, Frontul 2 Vest dezvoltă o direcție de ofensivă de la Lacul Balaton spre Viena și Leipzig. În același timp, Frontul 3 Vest (alcătuit doar din mari unități românești) își îndrepta lovitura principală pe direcția operativă nord italiană, pe un front de 250 km, cu scopul de a ajunge în estul Câmpiei Lombarde, apoi la Roma și Pescara. Concomitent, Frontul 1 Sud declanșă câteva atacuri nucleare și, apoi, avansa cu forțele sale principale pentru a distruge marile unități ale NATO aflate în partea de nord-est a litoralului Mării Adriatice, în munții Bosniei și în zona orașului iugoslav Split.¹⁵

Manevrele menționate (Front – Armată), cu unități de transmisiuni în teren, au fost conduse de generalul armatei Leontin Sălăjan, ministrul Forțelor Armate Române, iar mareșalul Andrei A. Greciko a participat împreună cu un grup de generali și ofițeri din Comandamentul Forțelor Armate Unite. Totodată, generalul-locotenent Marcenko, generalul-maior Trujnikov, generalul-maior Gromîko, generalul-maior Sofronov, generalul-maior Muzicenko, colonelul Panitkin, precum și generali și ofițerii români au fost în conducerea exercițiilor, iar arbitrii manevrelor au fost ofițeri de la Academia Militară Română. La final, grupul sovietic condus de general-locotenent Marcenko a redactat un raport în care s-a prezentat o evaluare generală a manevrelor.¹⁶

Un nou joc de război pe hartă, în care era implicată armata ungară pe frontul de sud-vest, a început o lună mai târziu în Ungaria (21-25 iunie 1965).¹⁷ Acel nou exercițiu a fost condus de către generalul colonel C.I. Provalov, comandantul Grupului de Armate Sud care staționa pe teritoriul Ungariei.

Conform propriului scenariu, după cel puțin 15 lovituri nucleare lansate împotriva forțelor NATO, se presupunea că armata ungară era capabilă să traverseze Austria „cu lovitura principală în direcția Viena, Linz și cu o altă lovitură pe direcția Szombathely, Graz, Villach, pentru a finaliza distrugerea grupărilor avansate ale trupelor austriece, Grupului 2 Armată (R.F.G.) și ale Armatei a 3-a (italiană), a ajunge în zona Passau, Salzburg, Hermagor în zilele 5-6 ale acelei operațiuni și pentru a elimina Austria din război.

Ulterior, concentrându-și principalele eforturi în direcția München, [armata ungară] trebuia să distrugă rezervele operaționale ale inamicului în partea de sud a R.F.G. și partea de est a Câmpiei Lombarde, să ocupe zonele Stuttgart, Singen, Bregenz, Brescia și Bologna în zilele 11-13 ale operațiunii și să creeze condiții pentru extinderea ofensivei în Italia și eliminarea ei din război”¹⁸.

Generalul-colonel C.I. Provalov nu a ezitat să transforme aceste manevre într-un joc de război cu escaladare nucleară. În opinia părții sovietice, NATO și Organizația

¹⁴ *Ibidem.*

¹⁵ *Ibidem.*

¹⁶ A.M.N.R., *fond D*, dosar V/2, volumul 3b, p. 27-32.

¹⁷ Cf. Imre Okvath, *Hungary in the Warsaw Pact, The Initial Phase of Integration, 1957-1971 [Ungaria în Pactul de la Varșovia. Faza inițială de integrare, 1957-1971]*, Parallel History Project on Cooperative Security (PHP), http://www.php.isn.ethz.ch/lory1.ethz.ch/collections/coll_wargame/introduction_okvath175a.html?navinfo=16606 (accesat la 03.02.2006).

¹⁸ Vojtech Mastny, Malcolm Byrne (ed.), *A Cardboard Castle? An Inside History of the Warsaw Pact, 1955-1991 [Un castel din carton? O istorie din interiorul Pactului de la Varșovia, 1955-1991]*, National Security Archive Cold War Reader and the Centre for Security Studies at ETH Zürich, Central European University Press, Budapest, New York 2005, p. 189-190.

Tratatului de la Varșovia trebuiau să-și planifice loviturile cu armele de distrugere în masă în primele zile ale războiului real, iar forțele armate maghiare erau capabile să mențină ritmul contraofensivei sovietice împotriva forțelor NATO din Austria, Iugoslavia, sudul Republicii Federale Germania și nordul Italiei doar prin utilizarea de bombe nucleare împotriva a câtorva orașe importante din acele țări (de exemplu: Viena, München, Vicenza și Verona).¹⁹

Revenind la jocurile de război românești, este necesar să subliniem una dintre opiniile liderilor sovietici din cadrul Organizației Tratatului de la Varșovia. Aceștia au afirmat că generalii români au făcut greșeli în timpul pregătirii atacurilor nucleare proprii împotriva forțelor NATO din Austria, Iugoslavia și Italia deoarece „țintele nu au fost stabilite la timp și nu a fost indicată nici o țintă secundară”²⁰.

În prezent se cunoaște faptul că România a achiziționat 12 sisteme sovietice R-11 de rachete („SCUD-A”, în codul NATO) în anul 1961 pentru înzestrarea Brigăzii 32 Rachete Operativ-Tactice (înființată la Tecuci în 1961) și Brigăzii 37 Rachete Operativ-Tactice (creată la Ineu în 1962). Un sistem R-11 putea lansa o rachetă 8 K 11, care avea o bătaie maximă de 170 km și trei tipuri diferite de încărcătură: explozivă (950 kg), nucleară (echivalentă cu 50 kilotone TNT) sau chimică (950 kg).²¹

Focoasele nucleare ale rachetelor achiziționate de către autoritățile române au rămas permanent în Uniunea Sovietică până la încheierea Războiului Rece.

Zivilverteidigung (Apărarea Civilă) în Elveția

În titlul articolului său publicat la 16 ianuarie 1971, Henri Trüb a menționat despre „teoriile din «Cărticica roșie»”.²² Potrivit lui Ralph A. Stamm, „volumul a fost cunoscut în Elveția sub numele de «cărticica roșie», ceea ce este o dublă ironie: «cărticica» are 320 pagini și este plină de ideologie anticomunistă. *Zivilverteidigung (Apărarea Civilă)* a fost publicată în anul 1969 și 2,6 milioane de copii gratuite au fost distribuite gospodarilor elvețieni. Aceasta a avut două scopuri: 1) să fie utilizată ca ghid de populația elvețiană, pentru a ști cum să se pregătească și să se comporte în cazul unor dezastre naționale, inclusiv un atac nuclear; 2) să întărească spiritul de patriotism și rezistență față de străini și pericole (în acel timp, în primul rând față de comunism).

Cărticica roșie conținea versuri ale unor cântece patriotice și, foarte interesant, două versiuni ale unei povești în care Elveția este amenințată de forțe revoluționare, sprijinite de o putere externă. În prima versiune, publicată pe paginile din dreapta ale cărții, poporul elvețian rezistă și își salvează țara; în cea de-a doua versiune, publicată (desigur) pe paginile din stânga, revoluția reușește și Elveția se prăbușește”²³.

În calitate de șef al secției „Armată și mobilizare” („Organizare și mobilizare”, în opinia noastră) din Corpul 3 Armată Alpin, colonelul Wüst a ordonat să fie difuzat un document pentru descurajarea trupele române din Divizia 431 (ipotetică), în cursul manevrelor desfășurate în Elveția la sfârșitul anului 1970 sau în primele două săptămâni

¹⁹ Ibidem, p. 23; 189.

²⁰ A.M.N.R., fond D, dosar V/2, volumul 3b, p. 28.

²¹ Cf. Petre Opreș, *Romania and the Cuban Missile Crisis: Soviet Nuclear Warheads for Romania? [România și criza rachetelor cubaneze: Focoase nucleare sovietice pentru România?]*, în *CWIHP Bulletin “The Global Cuban Missile Crisis at 50. New Evidence From Behind the Iron, Bamboo, and Sugarcane Curtains, and Beyond”*, Washington D.C. 2012, 17-18, p. 514-515.

²² A.N.I.C., fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie, dosar nr. 8/1971, f. 209.

²³ Ralph A. Stamm, *Revival of the “Red Booklet” [Renașterea „Cărticelei roșii”]*, The Center for Security Studies Blog Network, Eidgenössische Technische Hochschule (ETH) Zürich, 31 August 2011, <https://isnblog.ethz.ch/security/revival-of-the-red-booklet> (accesat la 14.01.2018).

ale anului 1971.²⁴ El a aplicat principiile menționate în „Cărticica roșie”, criticate vehement de conducerea Partidului Muncii din Elveția – care sprijinea constant operațiunile de propagandă sovietice în Occident.

Redactorul-șef al revistei „Voix Ouvrière” a fost deranjat în primul rând de prezentarea negativă a autorităților politice de la Moscova și a afirmat că „spiritul ultrareacționar al unor grade superioare în cadrul acestei «apărări totale» de care se vorbește mult în prezent, dovedește că nu pot să-și ascundă ura lor anticomunistă și antisovietică”²⁵. În opinia militarilor elvețieni, trupele române care au traversat Ungaria, Austria și partea de est a Câmpiei Lombarde puteau ajunge în regiunea Ascona – unde aveau posibilitate să se predea atunci când luau contact cu unitățile Corpului 3 Armată Alpin elvețian, scăpând astfel de sub dominația imperialismului sovietic. Henri Trüb considera că situația din scenariul militar era inacceptabilă și s-a pronunțat împotriva menționării numelor țărilor care aveau intenția să atace Elveția, referindu-se în mod explicit la Uniunea Sovietică și România.

Redactorul-șef al revistei a amintit și despre un caz de la începutul anului 1964, când colonelul de Stat Major Ernst Zerkiebel²⁶ a organizat exercițiul „Raportul Popov” la Lacul Negru (în cantonul Fribourg) pentru a antrena unitățile elvețiene de aviație.²⁷ În scenariul aceluși exercițiu era inclusă o așa-zisă acțiune de torturare a piloților elvețieni capturați de „sălbaticul dușman sovietic”²⁸. Henri Trüb a menționat faptul că, după finalizarea antrenamentului, Consiliul Federal elvețian a interzis „în mod oficial ca să se desemneze explicit, în cursul manevrelor sau în cursul unui exercițiu, numele unui adversar sau al unui eventual inamic, aceasta în numele neutralității statului elvețian. În plus, Consiliul federal dezaprobase în mod sever «exercițiile» imbecile ale colonelului Zerkiebel”²⁹.

Epilog

La 8 februarie 1971, membrii Prezidiului Permanent al Comitetului Central al Partidului Comunist Român au aprobat următoarea poziție diplomatică: „În legătură cu documentul difuzat de Comandantul serviciilor armate și mobilizării, colonelul Wüst, în cursul recentelor manevre care au avut loc în Elveția, Prezidiul Permanent al C.C. al P.C.R. a hotărât ca ambasadorul R.S. România la Berna să facă o vizită la Departamentul Politic Federal, cu care prilej să-și exprime nedumerirea în legătură cu conținutul materialului respectiv, precum și convingerea că guvernul federal va lua măsuri de

²⁴ A.N.I.C., *fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie*, dosar nr. 8/1971, f. 209.

²⁵ *Ibidem*, f. 210.

²⁶ Prenumele colonelului Ernst Zerkiebel l-am dedus după consultarea următoarelor surse: Swiss Federal Archives - Swiss Archives, *Oberst i.Gst. Zerkiebel etc.; Studium Einsatzzentrale zur Fa.DECCA Radar Ltd. in London*, 1957, Ref. Code: E5560C#1975/46#1263*, Unit of description - Accession (Link): 1975/00046 Bundesverwaltung (Bern) (1944-1961), <https://www.swiss-archives.ch/detail.aspx?ID=3057768> (accesat la 14.01.2018). Idem, *Oberst i Gst Zerkiebel, Oberstlt Franchini*, 1965, Ref. Code: E5360A#1977/153#66*, Unit of description - Accession (Link): 1977/00153 Bundesverwaltung (Bern) (1962-1965), <https://www.swiss-archives.ch/detail.aspx?ID=2282959> (accesat la 14.01.2018). Oberstlt Patrick Richter, *Jahresbericht des Präsidenten. Vereinsjahr 2014*, în *Avia Zürich. Gesellschaft der Offiziere der Luftwaffe Sektion Zürich*, Mitteilungsblatt 3/2014, p. 10, <https://www.avia-zh.ch/images/MIB/MB-2014-3.pdf> (accesat la 14.01.2018).

²⁷ Pentru detalii, vezi Swiss Federal Archives - Swiss Archives, *Zerkiebel Ernst 1910, Vorkommisse in Fliegerschule am Schwarzsee*, 1963-1964, Ref. Code: E5330-01#1975/95#62158*, Unit of description - Accession (Link): 1975/00095 Oberauditorat (Bern) (s.d. (sine dato)), <https://www.swiss-archives.ch/detail.aspx?ID=30519381> (accesat la 14.01.2018).

²⁸ A.N.I.C., *fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie*, dosar nr. 8/1971, f. 210.

²⁹ *Ibidem*.

preîntâmpinare în viitor a unor asemenea acțiuni care pot dăuna bunelor relații existente între cele două țări”³⁰.

Acel text conține o greșeală majoră. Conform articolului publicat în ianuarie 1971 de Henri Trüb (care a decedat în același an³¹), colonelul Wüst era doar șef al Departamentului Armată și Mobilizare din cadrul Corpului 3 Armată Alpin elvețian. În plus, Ion Stănescu (președinte al Consiliului Securității Statului) nu i-a spus lui Nicolae Ceaușescu faptul că Wüst era comandantul serviciilor armate și mobilizării. În raportul său strict secret, Ion Stănescu a amintit doar că „autorul ordinului de manevre provocator, colonelul Wüst, ar fi încălcat un ordin al generalului PIERRE HIRSCHY, adjunct al ministrului apărării, de a nu se folosi la manevrele militare nume de țări și nici culoarea roșie pentru marcarea inamicului (pe hartă – nota Petre Opriș)”³².

A doua greșeală aparține autorului documentului militar publicat în „Voix Ouvrière” (pe care îl redăm în continuare, în anexă). Autoritățile române au schimbat numele țării lor la 21 august 1965 – din Republica Populară Română în Republica Socialistă România. Autorul necunoscut a scris vechiul nume al României în documentul său militar și a menționat despre Alexander Dubček. Presupunem că documentul a fost întocmit în 1964 sau 1965 (când Leonid Brejnev deținea deja puterea supremă în URSS) și a fost actualizat în anul 1968, când Alexander Dubček a început „Primăvara de la Praga”, în tentativa sa de a reforma sistemul comunist din Cehoslovacia.

Ultima greșeală aparține lui Henri Trüb. Nu știm dacă el era doar naiv sau credea cu adevărat în comunism, însă putem presupune un lucru: el nu a fost convins de către armata elvețiană și de liderii politici elvețieni de faptul că trupele sovietice, române și ungare erau capabile să ocupe Austria, sudul Republicii Federale Germania și nordul Italiei în doar câteva zile de război și că puteau stabili un contact nemijlocit cu Corpul 3 Armată Alpin elvețian în regiunea Ascona, la frontiera comună italo-elvețiană. El a fost gata să blameze pe oricine pentru faptul că relațiile dintre Elveția și URSS erau deteriorate și documentul publicat de el a fost doar un pretext pentru a continua critica sa împotriva liderilor politici și militari elvețieni care au aprobat „Cărticica roșie”. Relatarea vechilor idei politice ale Uniunii Sovietice – și renașterea poveștilor antioccidentale în Elveția, după invadarea Cehoslovaciei de către mari unități militare din cinci state membre ale Organizației Tratatului de la Varșovia (URSS, Polonia, Ungaria, R.D.G. și Bulgaria), în noaptea de 20 spre 21 august 1968 – a devenit o componentă importantă în strategia de supraviețuire a regimului sovietic. România a fost doar un pion pentru redactorul-șef al „Voix Ouvrière” deoarece, în primul rând, el a încercat să apere Uniunea Sovietică, ca punct de plecare pentru două povești care făceau parte din arsenalul propagandistic al Kremlinului: glorificarea trecutului Uniunii Sovietice și „prădătorii occidentali”. Părți din acea propagandă de stat au renăscut cu oameni ca Henri Trüb, însă fără consecințe semnificative în cadrul relațiilor Moscovei cu Occidentul.

În acele condiții, reacția autorităților române față de problemele diplomatice și militare subliniate de redactorul-șef al revistei Partidului Muncii din Elveția a fost adecvată față de o situație neașteptată, în scopul menținerii de relații bune cu Elveția și URSS. La 28 ianuarie 1971, Ion Stănescu a propus lui Nicolae Ceaușescu să fie studiată oportunitatea trimiterii unui protest oficial autorităților elvețiene³³, însă președintele

³⁰ *Ibidem*, f. 8.

³¹ André Rauber, loc. cit.

³² A.N.I.C., *fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie*, dosar nr. 8/1971, f. 214.

³³ *Ibidem*, f. 215.

României nu a aprobat acest demers, alegând o soluție diplomatică fină pentru a rezolva această problemă.

Document elvețian, intitulat „Operațiune psihologică împotriva diviziei române nr. 431” și publicat de Henri Trüb la Geneva, la 16 ianuarie 1971, în revista săptămânală „Voix Ouvrière” – editată de Partidul Muncii din Elveția.

Operațiune psihologică împotriva diviziei române nr. 431

1. Divizia română nr. 431 este în contact cu trupele din br.fr. 9 (probabil, Brigada 9 Franceză – nota *Petre Opriș*) în regiunea Ascona.

2. Vă sugerez („să acționați” – termen omis din text N.R.) împotriva acestei divizii române cu ajutorul textului următor (se presupune că este tradus în română) pe care îl puteți difuza prin intermediul manifestelor și al megafonelor.

3. Vă rog să mă informați cu privire la condițiile locale în care această acțiune poate sau nu să fie realizată.

Apel către forțele armate ale Republicii Populare Române

Tovarăși români,

Vi se oferă o ocazie nesperată de a vă elibera de dictatura troiciei.

Știți în ce condiții Republica Populară Română dorește de mai mulți ani să scape de dominația Moscovei.

Știți în ce condiții guvernul vostru s-a străduit întotdeauna să reziste ordinelor guvernului sovietic. Chiar atunci când a fost obligat să facă parte din Pactul de la Varșovia, el a încercat mereu să scape de obligațiile sale, refuzând în special să facă ca forțele sale să participe aci.

Știți de asemenea că guvernul vostru cere de mult timp desființarea pactelor militare și – ca Dubcek la Praga – instaurarea în Europa a unui „socialism cu înfățișare umană”.

Vi se oferă o ocazie nesperată de a realiza în sfârșit acest ideal și de a vă elibera de stăpânii voștri sovietici.

Aceștia v-au obligat să luptați la mii de kilometri departe de patria natală împotriva unei țări mici, democratice și pașnice, a unui popor de țărani care manifestă o mare prietenie pentru România. Profund atașați libertăților lor, elvețienii sunt hotărâți să lupte până la ultimele puteri împotriva oricărui invadator străin. În țara lor muntoasă ei sunt capabili să extermine până la unul pe soldații străini. Și au mijloacele să o facă. Dar elvețienii nu confundă pe români cu rușii. Elvețienii nu manifestă pentru România decât prietenie. Ofițerii și soldații lor nu vor decât să vă ajute pentru a vă elibera de stăpânii sovietici. Pentru ce luptați împotriva Elveției?

Predați-vă deci primilor elvețieni pe care îi întâlniți, agitând steaguri albe:

Armata elvețiană a primit ordine ca să vă primească ca prieteni. Puneți-vă sub protecția ei. Veți fi imediat hrăniți și puși la adăpost de operațiunile de război. Astfel puteți să vă salvați viața.

Alăturându-vă armatei elvețiene de îndată ce este posibil, contribuiți în același timp la eliberarea în sfârșit a României.

Tovarăși români,

Jos cu războiul lui Brejnev.

Jos cu imperialismul sovietic.

Trăiască pacea.

Trăiască libertatea.

Elveția democrată este gata să vă primească ca frații...

- A.N.I.C., *fond C.C. al P.C.R.* – *Cancelarie*, dosar nr. 8/1971, f. 210-211.

Rezumat

La reuniunea din 8 februarie 1971, membrii Prezidiului Permanent al Comitetului Central al Partidului Comunist Român au analizat un articol și un document militar elvețian mai puțin obișnuite, ambele fiind publicate de Henri Trüb la Geneva, la 16 ianuarie 1971. Redactorul-șef al revistei săptămânale „Voix Ouvrière”, editată de Partidul Muncii din Elveția, își intitulase articolul astfel: „Provocarea imbecilă a unui colonel-teoriile din «Cărticica roșie» aplicate la manevrele armatei elvețiene”.

În studiul nostru ne-am propus să prezentăm situația militară în care se afla România în anii '60 și mai multe detalii despre rolul pe care îl avea România în cadrul Organizației Tratatului de la Varșovia pe Teatrul de Acțiuni Militare de Sud-Vest al alianței respective. Totodată, analizăm pe larg greșelile lui Henri Trüb din articolul său și pozițiile diplomatice ale României și Elveției – state care nu au o graniță comună, distanța dintre frontierele cele mai apropiate ale acestora fiind de circa 1100 km (pe șosea).

Cuvinte cheie: Nicolae Ceaușescu, Elveția, Organizația Tratatului de la Varșovia, România, Henri Trüb, Ungaria, Uniunea Sovietică.